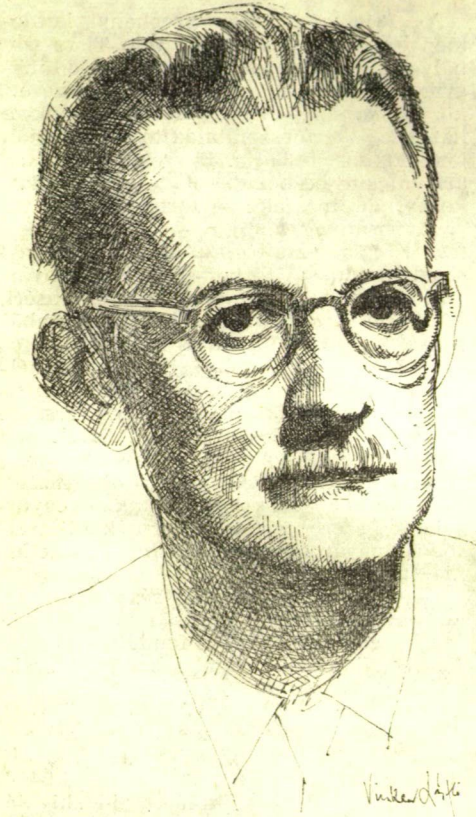

DR. JANCSÓ MIKLÓS

1903—1966

Vinkler László: Jancsó Miklós

Tudománya, az orvostudomány modern technikai eszközeivel, műszereivel, gépeivel és gyógyszereivel, mások csodákra képes orvosaival — most tehetetlen volt. S az utolsó napokban alighanem már Ő maga tudta ezt a legjobban.

Hatvanhárom év!... Még egyetemi hallgató volt, amikor már tudományos munkássága elismeréseként elnyerte Szegeden az Apáthy István-, Budapesten pedig a Tauszk-díjat. Orvosi diplomáját 1929-ben szerezte meg, s alig négy év múlva — huszonkilenc éves fejjel — már egyetemi magántanár. Harmincnégy éves, amikor meghívják 1937-ben a Szegedi Egyetem Orvostudományi Kara gyógyszerügyi tanszékére nyilvános rendkívüli tanárnak. Három év múlva, 1940-ben nyilvános rendes egyetemi tanárrá nevezik ki.

A háború után Ő is ott van az elsők között, akik irányításával tudományos életünk vérkeringése újra megindul. Negyvenhárom éves, amikor a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd még ugyanabban az évben rendes tagjai sorába választja. Ekkor már világszerte ismert és elismert tudós, nemzetközi szaktekintély tudományágában, amit egy egész sor külföldi tudományos társaság, intézet tiszteletbeli vagy rendes tagjai sorába való meghívása bizonyít. Nemzetközi gyógyszerészeti és orvosi kongresszusok állandó résztvevője, előadásokban ismerteti kutatásai eredményeit, dolgozatai megjelennek a világ legjelentősebb szaktudományos folyóirataiban, díjakat nyer velük. S itthon is a legmagasabb megbecsülés övezi munkásságát. Egyike első Kossuth-díjasainknak: 1948-ban először, majd másodszer 1955-ben tüntetik ki Kossuth-díjjal. Ő kapja meg első ízben a Hőgyes Endre-emlékérmét 1961-ben, majd 1962-ben a „Kiváló orvos” kitüntető címet nyeri el.

Valakinek a halálhíre akkor is megdöbönt bennünket, akkor is keserűen sajnul meg bennünk, ha már tudtuk előtte, hogy meg fog halni, ha készültünk rá, hogy elmegy közülünk, ha már formálódtak bennünk az utolsó búcsúzás szavai.

Hatvanhárom éves volt. S birtokában teljes szellemi erejének. Dolgozott. Újabb tudományos munkákat publikált, oktatott az egyetemen, figyelte benn, a Gyógyszertani Intézetben, a fiatalabb munkatársak kutatásait, s ha kellett, segítette őket. Utazott. Előadásokat tartott vendégelőadóként külföldi egyetemeken, tudományos intézetekben, részt vett nemzetközi tudományos kongresszusokon. Itt a városban, Szegeden is szinte mindenki ismerte kissé hajlott, szikár alakját. Ismerősei, kollégái s a hallgatók is élvezték, szerették különös, szellemesen fanyar humorát, bölcs önróniáját — s alapjában véve derűs, bizakodó élet szemléletét.

Aztán megbetegedett. S alig két hét múlva, amikor már nagyon-nagyon beteg volt — az operáció után sem hagyta el egy pillanatra sem a fanyar jókedv. Tréfálgozott a betegséggel, tréfálgozott a köré sereglett barátokkal, orvoskollégákkal, s tréfálgozott (mondják, akik ott álltak az ágyánál azokban az órákban) a sejtellemmel is, az utolsóval... Hogy meg fog halni.

Vaskos monográfiát tenne ki pusztán tudományos kutatói munkásságának ismertetése. Munkássága első időszakában a kemoterapeutikumok problémaköre kötötte le. Ide vonatkozó kutatásaival nyerte első kitüntetésait s a *Collegium Hungaricum* kétéves ösztöndíját is. Ő mutatta ki, hogy a kemoterapeutikumok behatolnak a kórokozók testébe, s módszert is dolgozott ki az arzenobenzolnak hisztokémiai kimutatására. Elsőként Európában, 1932-ben a szegedi Gyógyszertani Intézetben kemoterápiai osztályt létesítettek, aminek a vezetését Rá bízták. A laboratórium kifejezetten azzal a céllal jött létre, hogy a kemoterapeutikumok hatásait vizsgálja egzakt módszerekkel. Ő bizonyította, hogy a kemoterapeutikumok hatás módja direkt s a retikuloendoteliális rendszerre vonatkozó kutatásai tisztázták a szervezet védekező erőinek szerepét is. 1935-ben hozza nyilvánosságra a guanidium-származékok tripanocid hatására vonatkozó nagy jelentőségű felfedezését, aminek alapján megindult világszerte az a hatalmas arányú kutatómunka, mely eredményeként a guanidin-származékok az addig leküzdhetetlennek hitt trópusi betegségek: a tripanozomiasis, a kalaazar és babesiosis leghatásosabb gyógyszereivé lettek. Gaddum, a kiváló angol farmakológus Jancsó professzor munkásságát, mint a gyógyszerkutatás egyik legfontosabb felfedezését említi. A British Medical Bulletin pedig a század első felében az orvostudományok terén elért legjelentősebb eredményként értékeli. De ugyanilyen alapvetőek és úttörő jelentőségűek a hisztokémiai módszerek kidolgozására vonatkozó kutatásai is, amelyek révén lehetővé vált fontos gyógyszerek és biológiai hatóanyagok kimutatása, láthatóvá tétele a sejtekben. Először Ő mutatta ki fluoreszcens mikroszkópos úton az A-vitamin képződését és elbomlását a retinában, a germanint és számos gyakorlati fontosságú makromolekulás polimer-anyagot a szövetekben.

Ezeket a kutatási eredményeket ismertette összefoglalóan az 1955-ben megjelent „Speicherung” című monográfiában. Újabb kutatásaiban főleg a gyulladássok mechanizmusának és a fájdalom-érzékszervnek gyógyszerertani és élettani problémáival foglalkozott. Felfedezte a kapszaicin dezensibilizáló hatását az érző idegvegekre. Keele professzor, a fájdalomkutatás világszerte ismert szaktudósa szerint Jancsó legújabb kutatásai máris új alapokra fektették a fájdalom-érzőidegek perifériás organizációjára vonatkozó ismereteinket. Egyik legutóbbi tudományos eredménye volt, hogy fölfedezte a poliantin-származékok mint polikation jellegű polipeptidek igen erős vérárvadástgátló hatását, amely hatás egészen sajátos úton, a fibrinogén-szint extrém csökkenése útján jön létre.

Két évvel ezelőtt ünnepeltük születése hatvanadik és tanári működése huszonötödik évfordulóját. Kormányzatunk ez alkalomból a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki. Negyedszázad az egyetemi tanári katedrán... Generációk nőttek föl a keze alatt, hallgatták friss, szellem- és ötletgazdag előadásait, ismerték és szerették meg az Ő szemével nézve az orvostudományt, az orvosi hivatást. S aktívan dolgozott a Magyar Tudományos Akadémia orvosi osztályán, különböző orvosi társaságokban, elnöke volt a Szegedi Orvostudományi Egyetem Tudományos Bizottságának és tagja az Egyetemi Tanácsnak. Időbeosztása oly példás, oly nagyszerűen megszervezett volt, hogy mindig jutott ideje a hozzá meghallgatásért forduló problémáinak, kéréseinek meghallgatására, tudott tanácsot adni, s ha ítél, ritkán tévedett ítéleteiben.

Egyszerű, csendes zavú, szerény ember volt... Emlékét így őrzik meg szívükben mindazok, akik ismerték, nagyrabecsülték és szerették.

Dr. Jancsó Miklóst április 20-án déli 12 órakor a szegedi egyetemek Dugonics téri épületének előcsarnokából kísérték utolsó útjára a Belvárosi temetőbe, ahol a Szeged m. j. Városi Tanács által adományozott díszsírhelyen helyezték örök nyugalomra.

PAPP LAJOS